MINI SLOVAR

A BATTUTA v taktu, v tempu (po oznaki AD LIBITUM –prosto)
A CAPPELLA zbor brez instr. spremljave, ACCIACCATURA (Ital. 18st.) hkratno igranje akorda in neakordične note, ki se nato takoj prekine)
ACCELERANDO postopno pospeševanje tempa
ADAGIO počasi, ADAGGIETTO nekoliko hitreje kot ADAGIO, ADAGISSIMO, zelo počasi
AEROFONI instrumenti, ki ustvarjajo zvok z nihajem zrakav telesu – piščali AFFABILE mehko, ljubko
AFFETUOSO-strastno, občuteno, AGITATO-čustveno in aktivno
AGOGIKA izraz za različne modifikacije tempa AL FINE do konca
ALLA BREVE na kratko (doba dvakrat daljša kot običajno, npr. Polovinka namesto četrtinke)
ALLARGANDO postopno zadrževanje tempa ALLEGRAMENTE živahno
ALLEGRETTO zmerno hitro ALLEGRO hitro, veselo ALLEGRO MOLTO zelo hitro
AMABILE ljubezivo, prijetno ANAKRUZA predtakt
ANDANTE zmerno počasi ANDANTINO nekoliko hitreje kot andante, AMBITUS obseg
ANIMATO živahno, doživeto, navušeno ANTICIPACIJA prehitek, APPASSIONATO strastno
APPOGGIATURA povdarjen neakordični ton (pogosto po melodičnem skoku;. tudi t.i. dolga app. je na dobi in se je v klasicizmu pisala z okrasno n.,
kratka app. pa je pred dobo in se še piše s presekano okrasno noto ARCO z lokom (po oznaki pizzicato) ARIOZO spevnejši, izrazen recitativ
ARPEGGIO hitro razloženi akord ARTIKULACIJA povezovanje ali členjenje tonov v različnih načinih izvajanja
ASSAI zelo oz. dovolj, npr. allegro assai – zelo hitro oz. dovolj hitro ATTACCA naslednji stavek se prične brez pavze
A TEMPO v prvotnem tempu ATTACCA nadaljevanje brez premora, AUGMENTACIJA povečanje notnih trajanj za 100%

BARITONSKI KLJUČ ‘c’ ključ na 5. črti BELEBEND, BEWEGT (nem.) živahno, animirano
BESTIMMT povdarjeno (nota, fraza, odsek)
BASSO CONTINUO generalni bas, ki v baroku spremlja melodične instrumente – označen z basovo noto in številkami za zgornje glasove akorda
BERUHIGT (nem) mirno, tiho BREVIS danes: nota, dolga dve celinki BRIO živahno, ognjevito (con brio) BRUSCO prekinjeno, z ostrimi povdarki
BRIO (con), zagnano, duhovito

CALANDO, mehkeje, pojemajoče CALCANDO pohitevajoče CALMATO mirno, spokojno CANTABILE spevno
CÉDEZ (fr) upočasniti CEZURA muzikalna pavza, ki osvetli oblikovni odsek skladbe (znak za cezuro je fermata ali vejica)
CHIARAMENTE čisto in določeno CHIUSO (pri rogu: zadušeno, fr. *sons bouchés*, nem. *gestopft*, ang. *stopped* COLLA PARTE slediti glavnemu glasu COLLA VOCE dosledno slediti pevskemu partu
COL LEGNO udarce z lesenim delom loka po struni COME SOPRA tako kot zgoraj, tako kot prej
COMODO udobno CONCITATO vzburjeno, dramatično CON SORDINO z dušilcem (pri godalih)
CRESCENDO postopno naraščanje jakosti

DA CAPO od začetka
DIMINUCIJA pomanjšanje notnih trajanj za 100%
DIMINUENDO pojemajče (decrescendo)
DINAMIKA razvrstitev stopenj jakosti
DISONANCA napeto, neblagozveneče sozvočje ali interval
DIVISI ločene note za dve skupini izvajalcev znotraj enega orkesterskega parta, npr. prvih violin
DODEKAFONIJA kompozicijski postopek z dvanajstimi različnimi toni
DOLCE ljubko, sladko (DOLCISSIMO zelo ljubko)
DUODECIMA dvanajsta stopnja v lestvici
DVOJEMKA dve noti hkrati na melodičnem glasbilu
DECISO odločno DESTRA desna

EHO odmev EKSPOZICIJA razvrstitev, predstavitev tem v SONATNEM STAVKU ali FUGI
ENERGICO energično,
ENTRATA uvodna glasba
ESPRESSIVO izrazno (CON ESPRESSIONE, z izrazom)
ETOUFFE zadušen, ustavljen zvok (npr pri harfi)
FERMATA korona FESTIVO svečano
FIGURACIJA melodično olepševanje z okrasnimi, menjalnimi in prehajalnimi toni, ki so običajno hitri
FLAUTATO igraj blizu ubiralke (z mehkim tonom – tudi FLAUTANDO, pri violini in kitari)
FORZATO ostro povdarjeno (SFORZANDO) FRETTOLOSO hitro in nemirno FRÖHLICH, FREUDIG (nem) veselo, radostno
FUGATO kratek odsek skladbe, kjer glasovi imitirajo eno temo
FUNKCIONALNA GLASBA namenjena plesu, gledališču, filmu
FURIOSO divje, viharno FUGETA kratka fuga brez izrazite zpeljave
FUOCO, CON FUOCO ognjevito

GENERALNA PAVZA pavza v vseh glasovih GEFŰHLVOLL (nem) izrazno, občutljivo
GEMÄSSIGT (nem) zmerno, (it. *moderato*) GESCHWIND v hitrem tempu GETRAGEN (nem) počasi, zadržano
GLEICHMÄSSIG (nem) enakomerno GLISSANDO drseč prehod z enega na drug ton (PORTAMENTO med sosednjima tonoma)
GRAVE težko, resno GRACIOSO gibko, spretno (CON GRAZIA)
HEMIOLA kratka, začasna sprememba binarne dobe v ternar ali obratno (npr. V 6/8 taktu se za en ali dva takta oglasi ¾ takt in obratno) HERVORTRETEND (nem) izpostavljeno (npr. v skupni igri)

IMBROGLIO ritmična ‘zmeda’, hkratno potekanje več taktovskih načinov
IMITACIJA posnemanje melodije v različnih glasovih
IMPETUOSO burno, vihravo
IMPROMPTU krajša skladba, nastala na podlagi improvizacije INCISO ostro povdarjeno
INNIG (nem) iskreno, intenzivno in globoko
INCIPIT navedba začetla skladbe ali besedila
INVENCIJA polifona skladba, kjer glasovi imitirajo in IZMENJUJEJO glasove
IZOMETRIKA vsi glasovi so v približno istem ritmičnem ustroju

IZORITMIKA (14. in 15. stol) enaki ritmični obrazci, ki so polifono razpostavljeni in vsebujejo ponavadi dve različni melodiji: ritmično enak odsek je TALEA, melodični odsek pa COLOR

JAZZ glasbeni stil od nekako leta 1902 v ZDA, ki je spojil črnsko duhovno pesem (gospel), črnski blues in glasbo belcev JETÉ (fr, tudi *ricochet*) 'vržen' lok na struno, da odskoči

KAKOFONIJA neubranost (naspr. EVFONIJA)
KANON dosledno imitiranje drugega glasu KLASICIZEM 1750-1820
KLAVZULA melodični obrazec, ki zaključuje melodijo
KODA sklepni del skladbe ('coda' – npr. v sonatni obliki po reprizi)
KONTRAALT ženski glas, nižji od alta
KONTRASUBJEKT stalni kontrapunktični melodični motiv ob temi.
KONTARTENOR najvišji tenor,
KORONA znak s polkrogom in piko nad ali pod noto, ki jo podaljša vsaj za 100% ('corona')
KUPLET vmesna kitica solista med zborovskimi pripevi ('couplet')
KVARTOLA štiri enake note v ternarni dobi
LAMENTO skladba žalobnega značaja, žalobno, LAMENTOSO, žalostno, tožeče
LARGANDO širše LARGHETTO nekoliko hitreje kot largo, LARGO široko, zelo počasi
LEGATO vezano LEGGIERO lahkotno, LENTO počasi
LEITMOTIV pomenski motiv, ki v operi ounačuje neko osebo ali dogodek
LENTO počasi LIBRETO besedilo opere, vsebina baleta LIETO veselo, radostno LISCIO mehko, tekoče
LOCO 'na mestu', kot napisano, brez oktavizacije (po oznaki 8va), LUGUBRE tožeče, žalostno LUTTUOSO žalostno, žalobno

MAESTOSO veličastno MAGGIORE oznaka za odsek skladbe v durovi tonaliteti (po molovi tonaliteti)
MARCATO naznačeno, povdarjeno MARCIA koračnica
MARTELLATO krepki, ostri staccato
MELIZEM zaporedje več melodičnih tonov na enem zlogu besedila
MENO, manj npr. MENO MOSSO manj razgibano
MEZZA VOCE peti ali igrati s polovično jakostjo MINORE odsek skladbe v molu (prej v duru)
MODERATO zmerno, umirjeno MOLTO zelo
MORDENT zaporednje hitrih okrasnih tonov - zgornjega in spodnjega menjalnega tona ali obratno
MORENDO izzvenjevajoče, umirajoče (AL NIENTE do popolne tišine)
MOSSO razgibano MOTO gibanje CON MOTO z gibanjem, brez postajanja

NETTO, NETTAMENTE čisto, lepo , določeno NONET skladba za devet pevskih ali instrumentalnih partov

OBLIGATO obvezen spremljevalni glas v basovskem registru
ONDEGGIANDO naraščanje in pojemanje zvoka na godalih s pritiskom loka OPEN TONE (open note) (angl) prazna struna (godala), brez ventilov ali zaklopk (trobila, pihala), naravni ton
OSSIA (ali, druga možnost) OSTINATO melodična formula v spremljavi, ki se ponavlja

PAENULTIMA predzadnja nota v melodični klavzuri

PARTICELLA (*short score*) dokončan osnutek skladbe v dveh ali več klavirskih sistemih)
PASSIONATO strastno
PASTICCIO skladba, sestavljena iz odlomkov več del enega ali več skladateljev (POTPURI, '*potpourri*')
PATETICO vzneseno PESANTE težko, krepko PIACEVOLE prijetno, ljubko
PIANGENDO jokajoče (predvsem pri trobilih, značilno zavijanje tona)
PIU več, močneje PIZZICATO trzenje strun pri godalih in kitari s prsti
PLEKTRUM trzalica POCO nekoliko, malo
POLIFONIJA samostojno vodenje melodičnih glasov v večglasju
POLIMETRIKA menjavanje taktovskih načinov hkrati ali zaporedoma
POLIRITMIJA več ritmičnih vzorcev zaporedno ali hkrati
POLITONALNOST sočasno zvenenje več tonalitet – zveze akordov v več tonalitetah hkrati
POLIKORDALNOST sočasno zvenenje več akordov z različnimi osnovnimi toni
sul PONTICELLO ob mostičku (rezek, oster ton) (fr: *au chevalet*)
PORTATO neznatna prekinitev zvoka na istem tonu POUSSEZ (fr) lok navzgor
PRESTO, hitro PRESTISSIMO zelo hitro
PRIMA VISTA branje not brez predhodne priprave
PROTIPOSTOP gibanje glasov v nasprotni smeri navznoter ali navzven
PUNKTIRANI RITEM nota s piko, ki ji sledi krajša nota

QUAVER (ang) osminka

RADDOLCENDO bolj in bolj mehko RALLENTANDO vedno počasneje REFREN večkrat ponovljeni enak pripev
RIPIENO poln orkester (nasproti concertinu v CONCERTU GROSSU)
RISOLUTO energično, odločno RITARDANDO, vedno počasneje
RITENUTO naglo zadržanje tempa
RUBATO nedosledno izvajanje ritmičnih vrednosti po svojem občutku

SALTANDO s skakajočim lokom
SCORDATURA preglasitev ene ali vseh strun
SECCO solistični glas brez spremljave (pri instrumentu: kratek, odsekan zvok)
SEGNO igraj od (določenega) znaka (da capo al segno – od začetka do znaka)
SEGUE tako naprej (SIMILE), v enakem smislu oz. artikulaciji SEMIBREVE (ang) celinka
SEMIQUAVER (ang) 16-ka
SEMPLICE preprosto. enostavno
SFORZATO (sforzando) močno povdarjeno SINISTRA leva
SILABIKA vsak zlog besedila ima svoje tonsko trajanje SMORZANDO vedno tiše, izginevajoče SOAVE mehko, nežno
SLANCIO (con), s poudarkom, z efektom oz. učinkom
SOPRA navodilo, katera roka naj gre nad drugo roko pri klavirju, naspr. od SOTTO
SORDINO dušilec (okrajšano: sord.) SOSPIRANDO vzdihujoče
SOSTENUTO zadržano SOTTO (nasprotje od SOPRA, igranje pod drugo roko)
SOTTO VOCE s pridušenim tonom oz. glasom SPICCATO kratki toni pri godalih, kjer ima vsak ton svoj lok
SPIRITOSO bistroumno, duhovito STACCATO kratki toni s piko nad vsakim tonom
STENTANDO zavlačujoče, STENTATO zadržano STRASCINANDO (godala) povlečeno od tona do tona, skoraj portamento
STREPITOSO bučno, hrupno, nastopaško STRETTA odsek v fugi, kjer se ena ali več tem prekrivajo v glasovih

STRETTO, pohitevajoče, tudi STRINGENDO SVEGLIATO živo, iskrivo
SUBITO nenadoma, takoj SUL TASTO, SULLA TASTIERA ob ubiralki, (FLAUTANDO)
TACET neigranje, pavza, obsegajoča dokajšjne število taktov ali cel stavek v orkestralnem partu A TANTO POSSIBILE kolikor je možno
TARDO počasi TEMPO GIUSTO v striktnem tempu TENUTO zadržano in izrazno polno (nem. *gehalten*)
TESTO pripovedovani tekst THOROUGHBASS (ang) figurirani bas TIMBRE barva glasu ali zvoka TIREZ (fr) lok dol
TOSTO bolj (adagio piu tosto andante – bolj adagio kot andante)
TRANQUILLO mirno
TREBLE (angl.) oznaka za visok glas in za violinski ključ (treble clef)
non TROPPO ne preveč
TUTTI oznaka za igranje vseh članov sekcije (po oznaki solo ali 2 soli)
UGLASITEV: *naravna* (ang. *just intonation*) npr. kvinta kot alikvotni ton nekega tona, pitagorejska npr C-G v C-duru = 702 centa (do 15. stol. na osnovi ulomkov ene frekvence, ne deluje v enharmoniki: D# ni enako Eb) '*povprečna*' (od ca.1500 do ca.1725) ang. *mean-tone temperament* – kvinta C-G= 679c, v 14-17 stol. z manj kot tremi predznaki) in *temperirana* oz. enaka uglasitev (C-G=700c)
ULTIMA zadnja nota v melodični klavzuri
UNDECIMA enajsti ton v lestvici, interval med 1. in 11. tonom
UNISONO enoglasno (po oznaki divisi) UNRUHIG (nem) nemirno, prizadeto

VELATO zakrito, obskurno VELOCE urno, hitro VIBRATO nihanje zvena po občutku VOLANTE lahko, leteče,
VIVACE živo (tudi VIVIDO, živahno) VIVACISSIMO zelo živahno VUOTA generalna pavza vseh instrumentov

WUCHTIG (nem) težko, s poudarki WÜRDIG (nem) dostojanstveno

vir: Leksikon CZ, 1981 in The Harper Collins Dictionary of Music 1991, NY; Pripravil: prof. Peter Šavli (diploma: glasbena pedagogika AG, Lj 1985, diploma: kompozicija AG, LJ (prof. A. Srebotnjak), 1988, umetniška diploma Yale University 1995, doktorat glasbenih umetnosti Cornell 1999). petersavli@yahoo.com